

Tisdagen den 21 mars

Kl. 16.00

Förhandlingarna leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

§ 2 Meddelande ang. val av en ställföreträdare för riksdagens ombudsmän

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Vid början av morgondagens sammanträde anställes val av en ställföreträdare för riksdagens ombudsmän.

§ 3 Ang. tillämpningen av lagen om anställningsskydd för äldre

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons (vpk) i kammarens protokoll för den 14 mars intagna fråga, nr 124, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat mig om jag har uppmärksammat förekomsten inom arbetslivet av permittering fyra dagar varje arbetsvecka, som reellt strider mot lagen om anställningsskydd för äldre, och om förhållandet ger anledning till något initiativ från min sida.

Frågor som rör tillämpningen av lagen om anställningsskydd för vissa arbetstagare behandlas enligt huvudregeln av arbetsdomstolen, om anställningen regleras av kollektivavtal, och i annat fall av allmän domstol.

Som framhölls när lagen infördes förra året är den att betrakta som provisorisk. Erfarenheterna hittills från lagens tillämpning är alldeles övervägande positiva. På enstaka punkter har man emellertid stött på problem. Dessa problem får lösas under det fortsatta arbetet inom utredningen om ökad anställningstrygghet m. m.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka inrikesministern för svaret på min fråga.

”Korttidsveckan är ett vansinnigt slöseri med människor och ekonomiska resurser.” Så uttalade sig tidningen Metallarbetaren för en tid sedan. Jag delar den uppfattningen.

Det förhåller sig ju på så sätt i ett kapitalistiskt land som Sverige att då konjunkturerna går ned blir företagens jakt efter profit inte mindre än vad fallet har varit tidigare. Här gäller det dock metoderna. Det blir arbetarna som får sitta emellan nu som tidigare. Genom att de permitteras en eller två dagar i veckan sparar företagen pengar, och det

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. tillämpningen
av lagen om an-
ställningsskydd
för äldre*

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. tillämpningen
av lagen om an-
ställningsskydd
för äldre*

blir arbetarnas arbetslöshetskassor som får träda till med understöd. En skicklig och kunnig arbetarstam har man kvar. Detta sker vid en hel rad större företag i landet. Företagen anser att de har laglig rätt att handla på detta sätt.

Men vad skall man då säga om företag som permitterar sina arbetare fyra dagar i veckan, vilket hänt inom stenindustrin i Bohuslän och föranlett min fråga till inrikesministern? Genom ett dylikt uppträdande från företagens sida görs lagen om anställningsskydd för äldre helt illusorisk. I de fall det nu gäller är det fråga om medelålders och äldre arbetare, som skulle skyddas i sin anställning av denna speciella lag.

Beslutet om *en* dags arbetsvecka — och sedan låta arbetslöshetskassan svara för understöden — är helt fattat av företagen. Arbetarna har inte fått vara med och bestämma. De har inte ens tillfrågats. Det har varit att lyda order som förhållandet är på det militära området.

Lagen om anställningsskydd för äldre säger att arbetare över 45 år inte får permitteras mer än 30 dagar sammanlagt under ett år eller mer än 24 dagar i en följd. Men företagarna inom stenindustrin i Bohuslän ansåg att genom att låta arbetarna vara i jobb endast varje måndag under tre veckor hade man inte våldfört sig på vad denna speciella lag stadgar.

Men det kunde ju inte vara regeringens mening med denna "äldrelag" att företag skulle få uppträda på sätt som nu skett och på samhället och arbetarna övervältra de ekonomiska kostnaderna. Dylika metoder kan, om de får tillämpas opåtalat, verka inspirerande även på andra håll i landet.

Borde det inte i stället för vad inrikesministern svarar mig här, att problemen får lösas under det fortsatta arbetet inom utredningen om ökad anställningstrygghet, ske en snabb översyn av denna lag?

I söndags aviserade socialministern i ett tal i Karlstad en ändring av lagen om förtidspensionering för äldre varaktigt arbetslösa. Här har det ju visat sig att äldre arbetare, trots att de fyller kraven som förutsattes i reformen, av sista instansen — försäkringsdomstolen — vägrats förtidspension.

Vad som skett här talar enligt min uppfattning för att lagen om anställningsskydd för äldre arbetare snabbt ändras i den meningen.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Eftersom det är domstol som skall pröva huruvida det fall som herr Lorentzon åberopar står i överensstämmelse med lagen, kan jag självfallet inte yttra mig om detta. Men det har, som herr Lorentzon själv anförde, vid lagens stiftande utsagts att om vederbörande har varit permitterad mer än 30 dagar under ett kalenderår inträder en skyldighet för arbetsgivaren att betala den stipulerade ersättningen.

Det skall kanske betonas att arbetstagaren för den tid han är permitterad i regel har rätt till permitteringslön enligt kollektivavtal under de första 14 karensdagarna och sedan också har möjligheter till kassaersättning. Jag vill framhålla detta för att klargöra att vederbörande således inte är ställd utan skydd under denna tid.

Det är naturligtvis nödvändigt att dessa frågor blir föremål för prövning i vederbörlig ordning av arbetsdomstolen, så att vi får klara

regler att gå efter. Jag vill än en gång understryka att det är fråga om en provisorisk lagstiftning som genomfördes mycket snabbt. Vi var medvetna om att den led av vissa svagheter, men vi var angelägna om att så snabbt som möjligt låta lagen träda i tillämpning. Vi har möjlighet att efter hand som vi får erfarenheter av lagen återkomma med åtgärder för att förbättra skyddet för de anställda.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Det råder ju speciella förhållanden inom stenindustrin. Jag har inte tid att redogöra för dessa nu.

Med anledning av inrikesministerns påpekande att de som permitteras på detta sätt inte ställs utan skydd utan har kassaersättning vill jag säga, att det är alldeles riktigt men att det är samhället och arbetarna själva som får betala detta. Arbetsgivarna slipper ifrån det, och det är för att skapa största möjliga vinster som de arbetar på detta sätt. När de handlar som de gör bör man resa frågan om inte arbetsgivarna också borde bidra till att betala för detta. Men sådant är läget inte i dag.

Jag finner det underligt att företagen det här gäller samtidigt som man säger att man har så litet att göra, importerar arbetskraft från Portugal. En tredjedel av den arbetskraft som är anställd exempelvis hos Kullgrens Enka på Malmön är portugiser. En del av dem har tagit hit sina familjer. En del reser när hösten kommer till Portugal och kommer tillbaka när det våras i Sverige. En del har för övrigt redan kommit hit. Vad skall de nu göra?

Det är mer än underligt när arbetsgivare uppträder på detta sätt. Det är självfallet riktigt, som det står i tidningarna, att arbetsgivarna anser att de tolkat lagen rätt när de handlar på detta sätt. Men lagen verkar mera som en bumerang mot den äldre arbetskraften, ty det är nu den som får arbeta medan de som är under 45 år i stället får gå till arbetslöshetskassan och lyfta understöd.

Jag är litet förvånad över referatet i Dagens Nyheter av inrikesministerns tal i Karlstad, enligt vilket han var mycket nöjd med "äldrelagen". Det heter där bl. a.: "Från samhällets sida har vi gjort åtskilligt för denna grupp," – det gäller den äldre arbetskraften – "bl a har ju numera alla över 45 år långa uppsägningstider med full betalning och rätt till återanställning med förtur om företaget ökar sin personal. En 55-åring och äldre får 6 månaders betald uppsägningstid."

Ja, så säger lagen att det skall vara, men därvidlag måtte inrikesministern inte ha haft stenindustrin i tankarna, ty där går det ju inte till på detta sätt.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag tycker inte att herr Lorentzons argumentering är särskilt tillfredsställande. Om man skulle konstatera något enstaka fall, där det tydligen brister, så är det ju inte på något sätt uttryck för hur lagen har verkat i det stora hela. Om herr Lorentzon gjorde sig mödan att fråga sig för på arbetsplatserna – jag tror att han har kontakter åt olika håll – så skulle det nog inte vara svårt för honom att få fram exempel på vad lagen har betytt. Vid kontakter med löntagare och med representan-

Nr 44

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. tillämpningen
av lagen om an-
ställningsskydd
för äldre*

Tisdagen den
21 mars 1972

Om ökning av kvoten för bostadsbyggande utan statligt stöd

ter för de fackliga organisationerna har jag fått flera exempel på det värdefulla i att denna lag tillkom.

Det är alldeles fel, när herr Lorentzon påstår att lagen verkat i den riktningen att de äldres ställning har försvagats. Det var väl ändå av misstag herr Lorentzon argumenterade på det sättet.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Lorentzon anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare anförande i denna debatt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ökning av kvoten för bostadsbyggande utan statligt stöd

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Erikssons i Bäckmora (c) i kammarens protokoll för den 15 mars intagna fråga, nr 129, och anförde:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora har frågat mig om jag har för avsikt att i nuvarande läge på byggarbetsmarknaden öka kvoten för bostadsbyggande utan statligt stöd.

Arbetslösheten inom byggnadsbranschen minskade från januari till mars med ca 1 500 personer och uppgår nu till ca 15 600 mot ca 17 900 i mars 1971. Minskningen torde till väsentlig del vara en följd av de under fjolåret vidtagna åtgärderna för att stödja sysselsättningen i branschen. Bl. a. släpptes det privatfinansierade småhusbyggandet helt fritt under sista kvartalet 1971, vilket medförde en väsentlig ökning av detta byggande. För bostadsbyggandet utan statliga lån under innevarande år har en ram av 7 000 lägenheter redan ställts till förfogande. Frågan om att vidga denna ram får prövas med hänsyn till den fortsatta sysselsättningsutvecklingen.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna har varit ovanligt stor under denna säsong, och aktiviteten inom byggnadssektorn har som bekant även stor betydelse för expansionen inom näringslivet i övrigt. Bl. a. har kvoteringen av bostadsbyggandet haft en återhållande effekt på sysselsättningen. Det är möjligt att en sådan begränsning kan vara påkallad när det gäller bostadsbyggande med statligt finansierade lån, men det finns ju en sektor av egnahemsbyggande utan statligt stöd. Även där gäller kvoteringen. Inom denna sektor finns ett expansionsutrymme, som icke tillvaratagits på grund av att kvoten icke har medgivit detta men som kunnat ge jobb åt åtskilligt fler byggnadsarbetare än nu är fallet.

Jag känner inte förhållandet i alla delar av landet, utan jag bygger närmast min erfarenhet och min fråga på förhållanden i Gävleborgs län. Där motsvarar kvoten för de privatfinansierade egnahemmen bara en tredjedel av det anmälda behovet, enligt uppgifter som jag har fått från länsarbetsnämnden. Arbetskraften finns, materialet finns, och här finns

tydligt också pengarna. Det är bara medgivande på papperet som fattas för att åtskilligt fler byggnadsarbetare skulle kunna beredas sysselsättning.

Fortfarande är arbetslösheten bland byggnadsarbetarna ganska betydande. Enbart inom regionerna Ljusdal, Hudiksvall, Bollnäs, Söderhamn och Gävle finns 1 200–1 300 arbetslösa byggnadsarbetare, och den just i dag redovisade arbetslöshetsstatistiken visar inte någon nedgång för denna yrkesgrupp.

Statsrådet säger i svaret att frågan om att vidga denna ram får prövas med hänsyn till den fortsatta sysselsättningsutvecklingen. Jag tycker att läget faktiskt nu är sådant att det kunde vara påkallat med en återgång till de förhållanden som gällde sista kvartalet 1971. Jag skulle med anledning därav vilja ställa en ytterligare fråga till statsrådet, nämligen om denna prövning som eventuellt skall göras kan komma att innefatta även ett frisläppande enligt de bestämmelser som gällde 1971 eller om det över huvud taget ännu inte pågår någon prövning inom departementet.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Vi har inom inrikesdepartementet intrycket att det vid årsskiftet inte förelåg samma starka efterfrågan när det gäller byggkvoter som tidigare år. Jag tror att detta hör samman med att vi lättade på regleringen under senare delen av förra året. Det är trots allt inte mer än två tre månader sedan vem som helst som ville bygga ett privatfinansierat hus hade möjlighet att komma i gång omedelbart. Det är inte troligt att ett så stort behov skulle ha uppkommit på dessa få veckor. Det har funnits möjlighet att sätta i gång i december månad för den som gärna ville komma i gång med sitt bygge.

Vi kommer att följa utvecklingen med uppmärksamhet. Som herr Eriksson i Bäckmora säger är förhållandena något skiftande. Jag tror att det i herr Erikssons eget län getts extrakvoter för statsfinansierat byggande också, och det bör ha åstadkommit en viss förbättring. Om det funnits stor tillgång på arbetskraft bör väl en del av den ha utnyttjats i det sammanhanget.

Jag tycker att frågan om ökat byggande är litet för tidigt ställd. Vi får följa utvecklingen, och om det ur konjunktursynpunkt kan vara angeläget att utöka byggandet får vi återkomma till det. Men det är för tidigt att ta ställning så här i början av året, ty såvitt jag kan se har man kunnat tillgodose det byggbehov som nu har anmält sig.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Herr talman! När behovet av det privatfinansierade egnahemsbyggandet uppstod – i slutet av förra året eller just nu vet jag inte – men för dagen är i varje fall anmälningarna många. När jag talade med länsarbetsnämnden sade man att dessa anmälningar kommit nu. Det är 150 som söker. Man har kunnat bevilja kvot för 50.

Jag tycker då att det inte finns så starka skäl att vänta och se längre. När människorna går utan jobb och det finns de som vill bygga och klarar det med sina egna pengar, anser jag att en förskjutning i tiden inte kan vara särskilt motiverad. Då läget är som det är och vi har dagens färsk

Nr 44

Tisdagen den
21 mars 1972

Om ökning av kvoten för bostadsbyggande utan statligt stöd

siffror att gå ut ifrån kan man inte räkna med att det så snart skall bli mycket bättre. Jag tycker det är besvärande att säga nej till människor som vill bygga sig ett eget hem och har starka motiv för att bygga det, om bara den formella sidan kan ordnas. Därför är jag tacksam för beskedet att man är beredd att ompröva denna fråga.

Men jag skulle vilja varna för att vänta för länge, ty de människor som nu står i kö och vill bygga eget hem — låt säga att det är 100 som är anmälda — varför skulle de få vänta så länge i avvaktan på tillstånd?

Jag hemställer att statsrådet verkligen prövar denna fråga så snart som möjligt.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Vi följer utvecklingen mycket noga. Jag har täta kontakter med bostadsstyrelsen. En genomgång som vi hade för bara några veckor sedan visade att behovet av ökad tilldelning av kvoter vid statsfinansierat byggande egentligen var mycket svagt i södra och mellersta Sverige — utom kanske på enstaka håll. På en del orter har man också överskott på lägenheter.

Glädjande nog kunde vi emellertid ge Norrlandslänen en mycket stor del av de 2 500 lägenheter som hade innehållits och som nu frisläpptes. Det berodde självfallet på att det inte fanns så mycket lediga lägenheter i Norrlandssamhällena men var naturligtvis också ett uttryck för att det där fanns ett intresse av att bygga.

Vi kommer självfallet att följa upp detta. Om det finns förutsättningar och behov och om det konjunkturmässigt är möjligt skall vi naturligtvis kunna gå längre än vi nu har gjort.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om skärpt kontroll av automat- och roulettspel

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Örebro (fp) i kammarens protokoll för den 9 mars intagna fråga, nr 120, och anförde:

Herr talman! Herr Sven Andersson i Örebro har frågat om jag avser att förelägga vårriksdagen förslag om åtgärder för skärpt tillsyn och kontroll över automat- och roulettspel.

Frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas för att få bättre tillsyn och kontroll av automat- och roulettspel sammanhänger med huruvida särskild beskattning skall införas beträffande dessa spel. Förslag om sådan beskattning kommer inom kort att läggas fram av punktskatteutredningen. Föreskrifter om tillsyn och kontroll kommer att utarbetas i samband med behandlingen av detta förslag. Frågorna torde kunna underställas riksdagen först vid höstsessionen i år.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag är verkligen besviken på herr Feldts svar. Denna fråga är inte ny i riksdagen — den har vid upprepade tillfällen tagits upp

från 1969 fram till 1971, då ett enhälligt näringsutskott tillstyrkte och en enhällig riksdag beslutade att riksdagen skulle föreläggas förslag till en sådan lag som skulle träda i kraft den 1 juli 1972. Så blir inte fallet enligt det svar som jag har fått från statsrådet.

Jag tycker det är mer än förvånansvärt att man år efter år skall behöva förhålla en sådan fråga, med den utbredning som vi har fått av automat- och roulettspel här i landet och med de enorma sociala skadeverkningar som blir följden. Och jag är förvånad över att den socialdemokratiska regeringen kan tillåta utländska profitörer att i den omfattning som nu sker helt ohämmat idka den formen av verksamhet. Den nuvarande lagen, lotteriförordningen, ger inte polis- och åklagarmyndighet någon som helst möjlighet att ingripa.

De vittnesbörd som bärs fram både till sociala myndigheter och till polis ger en helt klar bild av förhållandena här i landet. Jag skall be, herr talman, att till kammarens protokoll få läsa in några rader ur ett av de många brev som jag har fått från länsstyrelsernas socialkonsulenter.

Vederbörande, en kvinna, skriver bl. a. att problemet är mannen: "Han har kommit i kontakt med enarmat banditspel och det har blivit vårt fördärv. Han har bara skuldsatt sig så nu äger vi nog inget av vad vi har längre och det känns så bittert." Hustrun har försökt dölja förhållandena för barnen, men det har tydligen berört henne så illa att hon inte orkar längre till. Hon fortsätter: "Det har tagit så hårt på mig både till kropp och själ, att jag känner, att det brister snart för mig. Mina barn behöver mig det vet jag. Skiljas orkar jag inte för vi är så djupt fästade vid varandra. Efter varje 'fall' har han försökt ta sitt liv, vilket tar ner mig mer och mer också. Han är själv väldigt förtvivlad för detta, det är som en sjukdom men läkare kan inget göra. Han har talat med polis och andra om saken men ingen kan göra något."

Detta är ett av de många fall som jag har kommit i kontakt med. Det är alldeles tydligt att från regeringens sida avser man inte att göra någonting. Statsrådet är självfallet inte fri från ansvar för det här förhållandet i landet, när riksdagen har uttalat sig så enhälligt i frågan.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag har svårt att förstå den oerhörda förvåning och djupgående besvikelse som herr Andersson i Örebro ger uttryck åt. Då riksdagens näringsutskottet utfärdade beställningen om skärpt kontroll över den här sortens spel borde utskottet ha varit medvetet om att det satt en utredning med direktiv att undersöka huruvida en beskattning kunde införas för vissa slag av sådant spel.

Min situation har varit den att vi med olika medel sett till att utredningen har påskyndat sitt arbete. Vi väntar oss ett betänkande inom de närmaste veckorna. Det har över huvud taget inte varit möjligt för oss i handelsdepartementet att konstruera kontroll- och tillsynsföreskrifter för de här spelformerna innan vi vet om en beskattning skall införas och i så fall hur den kommer att se ut.

Det torde vara så, herr Andersson, att det säkraste sättet att få både en dämpning av de här spelformerna och en effektiv kontroll över dem är att införa beskattning. Läget är ju det i dag att vi har en lag som mer eller

Nr 44

Tisdagen den
21 mars 1972

*Om skärpt kontroll
av automat- och
roulettspel*

Tisdagen den
21 mars 1972

*Om skärpt kontroll
av automat- och
roulettspel*

mindre förbjuder de flesta former av sådant här spel som förekommer, i varje fall med automater. Vi har kontrollföreskrifter. Problemet är bara att tillämpa dem, och det har visat sig vara oöverstigligt för polismyndigheter och andra myndigheter. Det gör att beskattningsfrågan blir ganska avgörande både för möjligheterna att införa en skärpt kontroll och tillsyn och för hur denna kontroll och tillsyn skall se ut.

De sociala förhållanden — eller snarare missförhållanden — som vissa avarter av det här spelet skapat är jag lika väl medveten om som herr Andersson i Örebro. Men jag vill uppmana herr Andersson att inte låta sin indignation driva honom till så obehärskade uttalanden som när han påstår att regeringen inte avser att göra någonting, fastän jag står här i talarstolen och säger att till höstsessionen kommer riksdagen att få ett lagförslag om kontroll och antagligen också om beskattning. Vad det gäller är om denna lag träder i kraft den 1 juli eller den 1 januari.

Jag vill alltså be herr Andersson att nyansera sina uttalanden om regeringens vilja att göra någonting på det här området.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Då näringsutskottet tog sitt beslut hade utskottet den uppfattningen att någonting omedelbart skulle göras. Det enkla faktum att en utredning sysslar med frågan om punktbeskattning på området bör väl inte hindra att man genomför en lag som temporärt förbjuder den här formen av spel.

Nu vet vi hur utvecklingen har varit under de senaste fem åren och vilken utbredning automatspelet har fått. Därför hade man kunnat förvänta, efter alla de framstötter som har gjorts i riksdagen, att regeringen skulle ha vidtagit kraftåtgärder för att få slut på det här spelet. Aklagarmyndigheter och polis har ju under många år bett om en skärpning av lagen. Någon omöjlighet skulle det självfallet inte ha varit att man tidigare hade fått en lagstiftning som förhindrat det här ohämmade spelet.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Läget är ju det att den lagstiftning vi har är mycket sträng. Den tillåter användning av framför allt spelautomater bara ytterst begränsat och restriktivt. Vad som har inträffat är att lagen överträtts i en rad fall. Polismyndighetens svårighet är att tillämpa lagen, att avgöra när den har överträtts eller inte. Det lagförslag som jag fick från utredningen hade precis samma svaghet, nämligen svårigheterna att tillämpa lagen och se till att den efterföljs.

Vad vi nu är ute efter är att, bl. a. med hjälp av en beskattning, få bättre kontroll över den här marknaden. Därför hänger dessa frågor intimt samman, och det hade såvitt jag förstår varit helt poänglöst att nu, några månader i förväg, söka förändra en lag som man i och för sig inte behöver ställa några större krav på när det gäller strängheten, för de kraven uppfyller lagen bra. Problemet var att tillämpa den, och det är en helt annan sak.

anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare anförande i denna debatt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. åtgärder för att nedbringa ungdomsarbetslösheten

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels fru Jonängs (c), dels herr Öhvals (fp) den 16 februari framställda interpellationer, nr 57 respektive 59, och anförde:

Herr talman! Fru Jonäng har frågat om jag har för avsikt att vidta några särskilda åtgärder i syfte dels att motverka den höga ungdomsarbetslösheten, dels att förhindra ytterligare arbetslöshet bland ungdom i samband med förestående militära uttryckningar.

Herr Öhval har frågat om det inom inrikesdepartementet och arbetsmarknadsverket förbereds särskilda åtgärder för att bereda sysselsättning åt de värnpliktiga som rycker ut från förbanden under våren 1972 samt om ytterligare åtgärder förbereds för att nedbringa den mycket höga ungdomsarbetslösheten.

Jag besvarar de båda interpellationerna i ett sammanhang.

Antalet arbetslösa i åldrarna under 25 år har enligt Arbetskraftsundersökningen i februari minskat med 3 000 från förra månaden. Arbetslöshetssiffrorna ligger emellertid fortfarande väsentligt över siffrorna för motsvarande tid år 1971.

Arbetsmarknadsläget bland ungdomen har föranlett omfattande åtgärder från samhällets sida. Inom arbetsförmedlingen inriktas åtgärderna i första hand på platsanskaffning men de innefattar också bl. a. kartläggning av ungdomsarbetslösheten och uppsökande verksamhet. Ungdomar med otillräcklig utbildning har svårast att erhålla arbete. Därför har utbildningsåtgärderna vidgats betydligt. Under andra halvåret 1971 började inom arbetsmarknadsutbildningen mer än 16 000 elever under 25 år. Det är nära 3 000 fler än under motsvarande tid år 1970. Därutöver har intagningen av elever inom den ordinarie gymnasiala utbildningen ökat med ca 6 000. I beredskapsarbeten sysselsattes i januari månad ca 5 000 personer under 25 år. Arbetsobjekten består av landskapsvård, byggnadsarbeten på fritidsgårdar, arbeten inom kontor, sjuk- och äldreomsorg, ungdomsledarearbete och mycket annat.

Vad gäller åtgärder för de utryckande värnpliktiga vill jag nämna att arbetsmarknadsverket liksom tidigare år kommer att göra särskilda insatser i form av skriftlig information, kollektiv och enskild yrkesvägledning samt platsförmedling. Arbetsmarknadsstyrelsen bedömer situationen för de utryckande värnpliktiga i allmänhet som jämförelsevis god. Det är svårare för ungdomar att få ett fast arbete innan de har fullgjort värnplikten.

Jag vill också framhålla att ungdomsarbetslösheten inte kan ses isolerad från arbetsmarknaden i övrigt. De omfattande insatser som under de senaste månaderna har gjorts för att skapa sysselsättning kommer att successivt ge ökad effekt. Därmed kommer också ungdomarnas situation att ljusna.

Nr 44

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

Arbetsmarknadsläget kräver fortfarande stora insatser av det slag som jag här har redovisat. En viss förbättring av läget kan dock skönjas, och under säsonguppgången i vår beräknas placeringsmöjligheterna för ungdom komma att öka. Å andra sidan kommer tillströmningen av nya arbetssökande i samband med skolavslutningarna under försommaren att skapa en extra påfrestning. Detta är emellertid inte något speciellt för innevarande år utan utgör ett ständigt återkommande problem som vi måste försöka komma till rätta med. Det behövs över huvud taget ett bättre samspel mellan utbildning och arbetsmarknad. Även andra åtgärder kan behöva vidtas. En rad förslag till åtgärder för att på längre sikt stabilisera arbetsmarknadsförhållandena för ungdomen har framförts till regeringen av Socialdemokratiska ungdomsförbundet. För att få en samlad överblick av hithörande frågor har regeringen för avsikt att låta göra en översyn av ungdomens arbetsmarknad.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min interpellation.

Vi fick ju i går nya siffror om arbetslösheten, och även om den visade en minskning, så var det ändå i viss mån nedslående siffror, eftersom arbetslösheten minskat mindre än beräknat, trots alla åtgärder som har vidtagits. Minskningen synes emellertid i stort ligga på just ungdomsarbetslösheten, och det är ju positivt i sig. Men vi har också, som inrikesministern säger, de stora skarorna av ungdomar som under våren kommer ut på arbetsmarknaden. Det är 150 000 som lämnar skolor och regementen under april, maj, och juni, och man beräknar att ungefär hälften av dessa söker sig ut på arbetsmarknaden. Härutöver har vi dem som avgår från grundskolan — 100 000 elever. Det är klart att det övervägande antalet av dessa går vidare i utbildning, men man kan räkna med att minst 10 000 av dem söker sig ut på arbetsmarknaden.

Jag har noterat de åtgärder som inrikesministern talar om i svaret, men trots att en hel del åtgärder har vidtagits befinner vi oss i en svår situation när det gäller ungdomen på arbetsmarknaden. Ungdomsarbetslösheten är speciellt oroande — den medför särskilda problem genom att arbetet är en av vägarna att uppnå och upprätthålla förankring i samhället. Utan ett arbete som man upplever som meningsfullt ökar riskerna för ungdomarna att hamna utanför samhällsgemenskapen med allt vad det innebär av problem och svårigheter för dem själva och därmed problem för samhället.

Som jag ser det finns det fyra huvudlinjer att följa för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten:

För det första: Dagens siffror understryker vad vi från centerpartiet gång på gång har framhållit, nämligen att arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte är tillräckliga för att bekämpa arbetslösheten. Det krävs en näringspolitik som kan skapa konkurrenskraftiga företag och därigenom ge arbetstrygghet. Detta måste vara själva utgångspunkten. Här har regeringen inte varit tillräckligt förutseende.

För det andra: De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är viktiga när arbetslösheten är ett faktum. Inrikesministern har redogjort för olika

beredskapsarbeten, och jag ställer mig frågan hur det skall bli med dessa beredskapsarbeten framöver. Vi har t. ex. de ungdomsledare — 568 ungdomar för att vara exakt — som arbetar i ungdomsorganisationerna; deras verksamhet är begränsad till ytterligare någon dryg månad framåt. Givetvis är det ytterst angeläget att man inte låser ungdomarna i beredskapsarbete längre än vad som är nödvändigt, men frågan är om man inte här bör överväga ett fortsatt beredskapsarbete. Ungdomsorganisationerna är också intresserade av en fortsättning av det arbete som initierats på området.

För det tredje: Ungdomar med otillräcklig utbildning har svårast att erhålla arbete. Det är vi väl överens om. Mot den bakgrunden framstår utbildningen som mycket viktig. Som jag ser det är det nödvändigt med ett intensivt och kontinuerligt samarbete mellan arbetsmarknads- och skolmyndigheter, inte minst för att lösa skoltekniska problem av olika slag. Den koncentration vi nu får i maj och juni, när ungdomarna väller ut från skolorna till arbetsmarknaden skapar stora problem, och jag ifrågasätter om man inte bör överväga att minska den koncentrationen och om möjligt åstadkomma en spridning.

Ansökningstiden för inträde vid gymnasieskolan utgår den 1 mars, och i stort sett innebär det att de ungdomar som i dag är intresserade av att gå den vägen måste vänta till hösten 1973; det föreligger dock vissa möjligheter i sådana fall där det finns vakanta platser. Här måste man kräva att nya kurser startas, där detta är nödvändigt.

För det fjärde: Bristerna i arbetsmiljön är på många håll påfallande. Utvecklingen av arbetsmiljön har inte skett i samma takt som samhällsutvecklingen i övrigt. Detta gör att ungdomarna blivit obenägna att söka sig till industrin. Enligt min uppfattning spelar just förhållandena på arbetsplatsen en mycket stor roll. Här krävs insatser för att skapa arbetsplatser som svarar mot ungdomens krav.

Utöver det anförda har jag också några speciella önskemål. Det första är en sänkning av åldersgränsen för arbetsmarknadsutbildning från 20 till 18 år. Från den nuvarande åldersgränsen 20 år kan ju undantag göras när speciella skäl föreligger, t. ex. om det gäller flyktingar eller handikappade, men det finns många ungdomar under 20 år som har bundit sig för kostnader av olika slag, och de bör ha samma möjligheter att erhålla utbildningsbidrag som andra.

Vad informationssidan beträffar har en del initiativ tagits, och där vill jag understryka nödvändigheten av en kontinuerlig information ut till alla skolor och ungdomsorganisationer. Jag anser också att det är angeläget med samarbete och fortlöpande diskussioner med ungdomsorganisationerna, vilka säkert är beredda att hjälpa till och ta sin del av ansvaret i det stycket.

En översyn av ungdomens arbetsmarknad är nödvändig. Det gläder mig att inrikesministern och jag där har samma uppfattning, vilket framgår av det lämnade svaret. Jag hoppas bara att den översynen blir så omfattande att vi får med hela problematiken och alla de olika uppslag till lösningar både på kort och på lång sikt som kan framkomma för att avhjälpa ungdomsarbetslösheten.

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Också jag vill tacka inrikesministern för svaret på min interpellation. Det förhållandet att två i det närmaste likalydande interpellationer har framställts samtidigt visar ju att ungdomens sysselsättning är en bekymmersam fråga på flera håll, speciellt i Norrland.

Under våren kommer ytterligare ungefär 35 000 ungdomar att stå till arbetsmarknadens förfogande. Givetvis tänker jag då närmast på dem som har avslutat sin första militärtjänstgöring. Jag överdriver inte om jag säger att dessa ungdomar är mycket bekymrade för sin situation. Den glädje de eventuellt känner över att ha fullgjort sin militärtjänst grumlans många gånger av att de inte vet vad de skall göra sedan de ryckt ut.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens färskas siffror är i dag 15 484 ungdomar under 25 år arbetslösa. Det är visserligen en liten förbättring jämfört med siffrorna från februariräkningen — det var då 148 fler som var arbetslösa — men det är nära nog en katastrofal försämring om man jämför med läget vid samma tidpunkt förra året. Det är drygt 6 000 fler ungdomar under 25 år som är arbetslösa i dag.

Dessa siffror nämner inte statsrådet i sitt svar. Han nämner i stället statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning, som för februari visade att arbetslösheten bland ungdomar under 25 år minskat med 3 000 från januari till februari. Vad statsrådet inte nämner är att det innebar en nedgång från 46 000 till 43 000 och att motsvarande siffra i februari förra året var 33 000. Enligt statistiska centralbyråns statistik är det alltså en uppgång med 10 000 ungdomar.

Inom parentes sagt håller jag med dem som säger att arbetslöshetsstatistiken är förvirrande. Men den blir ju faktiskt inte bättre av att man läser den så ensidigt som statsrådet har gjort, när svaret på min interpellation utformades. Det allvarliga och oemotsägliga är att *både* arbetsmarknadsstyrelsens och statistiska centralbyråns mätningar visar att arbetsmarknadsläget för ungdomarna är betydligt svårare denna vinter och vår än det har varit på mycket länge.

Det är i och för sig riktigt som statsrådet säger i sitt svar att arbetslösheten bland ungdom inte kan ses isolerad från arbetsmarknadsläget i övrigt, men den svåra och djupa konjunkturedgången måste naturligtvis angripas med omfattande ekonomisk-politiska åtgärder. Hela det senaste halvårets diskussion i den här kammaren har ju också gällt detta problem, och jag skall för min del inte nu upprepa den kritik som har anförts vid tidigare tillfällen.

Vad jag har velat fästa uppmärksamheten på är det problem som för dagen är ett faktum för alltför många ungdomar och som tyvärr kan väntas bli ännu större, när dessa 35 000 ungdomar strömmar ut från kasernerna i slutet av april. Arbetsmarknadsstyrelsen gör en hel del för dessa ungdomar i fråga om information om arbetsmarknadsläget och olika möjligheter till fortsatt utbildning eller omskolning. Men tjänstemännen på AMS kan ju inte informera om mer än vad som verkligen existerar. När konjunkturläget nu är sådant att antalet lediga platser inte räcker till för att placera dem som rycker ut och som inte har kvar sitt gamla arbete, då har inte arbetsmarknadsmyndigheterna tillräckliga resurser.

Vad kan man göra åt detta? Det är det min fråga gäller, och svaret kan inte med bästa vilja i världen sägas vara särskilt upplysande vare sig för mig eller för de arbetslösa ungdomarna som väntar på svar. Det vore mycket värdefullt om statsrådet kunde utnyttja det här tillfället till att komplettera svaret på den punkten.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Får jag i anslutning till det här interpellationssvaret säga ett par saker. Statsrådet säger i sitt svar bl. a. följande: "Det behövs över huvud taget ett bättre samspel mellan utbildning och arbetsmarknad." Det konstaterar jag med tillfredsställelse. I sista meningen av svaret säger statsrådet: "För att få en samlad överblick av hithörande frågor har regeringen för avsikt att låta göra en översyn av ungdomens arbetsmarknad." Det hälsar jag också med tillfredsställelse.

Då förmodar jag att man i den översynen också kommer att se över arbetsförmedlingarnas organisation. Låt mig säga några ord om just den saken. Här har talats om värnpliktiga som rycker ut, och det är alldeles riktigt att göra det i detta sammanhang. Många av dem kommer direkt från skolbänken till värnpliktstjänstgöringen, och när värnpliktstjänstgöringen har fullgjorts har de fortfarande inte någon yrkesutbildning. En hel del är akademiker, en del kommer efter gymnasial utbildning och en del efter grundskola. Det är alltså ett mycket skiftande klientel.

För bara några år sedan hade sådana ungdomar möjligheter att få jobb genom platsannonser eller genom personliga kontakter. I det läge som råder nu, med den kärva arbetsmarknad vi har för närvarande, är ju situationen helt förändrad.

Hur ter sig då arbetsförmedlingarnas möjligheter att ta emot de här ungdomarna och hjälpa dem till rätta? Vi vet att arbetsförmedlingarnas kontor är indelade i expeditioner, varje expedition med inriktning på visst yrke eller yrkesgrupp. Likadant är helt naturligt tjänstemännen inriktade var och en på sin befattning. De är experter skulle jag vilja påstå på sitt område, men de har ingen eller mycket ringa erfarenhet när det gäller att ta emot de här ungdomarna. Många av ungdomarna har en mycket god allmän utbildning, men de har inte någon utbildning som gör att de liksom helt naturligt hänvisas till en viss sektor av arbetsmarknaden.

Det har gjorts en hel del för dem – det skall erkännas. Bl. a. har vad beträffar akademiker sexveckorskurserna ordnats, där man mycket noggrant har gått igenom varje kursdeltagare, hans förutsättningar, hans arbetsintresse, hans handlag och hans förmåga, och det har i många fall lyckats att efter de här kurserna placera dem på rätt plats. Men det är dock ett fåtal, och det är dessutom ett exklusivt sätt och det går inte att ta hand om alla på det sättet.

Vad man skulle vilja – och det är det jag nu vill uttrycka önskemål om – är att man, när man gör den här översynen, inom arbetsförmedlingarna ordnade en avdelning med speciell inriktning att ta hand om de här ungdomarna. Det har i en motion till årets riksdag kallats en utrednings- och slussningscentral. Vad man kallar det spelar väl mindre roll. Men där skulle man alltså efter en ordentlig utredning med hjälp av fackpersonal,

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

psykologer, yrkesvägledare osv. verkligen kunna lägga upp en planering för ungdomarna, antingen utbildningsmässigt eller också genom test kunna klara ut på vilket yrkesområde inom arbetsmarknaden man skulle kunna placera dem. Det har sagts tidigare och jag vill än en gång påpeka att beredskapsarbetena för ungdomar inte är någonting eftersträfvansvärt. De är nödvändiga, det finns ingenting annat att göra. Men om man kan begränsa antalet beredskapsarbetande genom att åstadkomma en bättre organisation inom arbetsförmedlingarna, tror jag man skulle vinna mycket. Herr statsråd, det är det önskemålet jag vill uttala inför den översyn som aviserats.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag vill gärna säga till herr Öhvall med anledning av att han antydde att jag kanske hade valt statistiska uppgifter som passar mig själv att detta absolut inte har varit avsikten. Om jag i stället håller mig till arbetsförmedlingsstatistiken kan jag nämna att vi i går fick uppgiften att det i mars varit en fortsatt nedgång när det gäller arbetslösheten bland ungdom. Den har gått ned med 1 200 från februari fram till mars, vilket ju är glädjande. Eftersom den totala nedgången ju bara låg vid 700–800 betyder det i verkligheten att vi faktiskt haft en ökning i arbetslösheten bland de äldre, medan det skett en påtaglig nedgång bland de yngre.

Det här rör sig emellertid fortfarande om rätt små förändringar, men jag har velat visa att även om vi håller oss till arbetslöshetsregistreringen vid förmedlingarna finner vi uttryck för att det går åt rätt håll. Men jag vill gärna framhålla att ungdomsarbetslösheten kvarstår som ett problem och att det även långsiktigt inte är tillfredsställande. Att vi även under högkonjunkturår inom grupperna av unga skall behöva redovisa en arbetslöshet som är så stor som den var under både 1969 och 1970 kan inte tolereras. Vi har ständigt haft mellan 20 000 och 25 000 arbetslösa i åldrar under 25 år. I dag är det visserligen så, att siffran är 15 000–20 000 högre, men problemet har funnits sedan lång tid tillbaka och vi måste därför som sagt långsiktigt se till att det blir ett bättre samspel mellan bl. a. skolan och arbetslivet.

Fru Jonäng påpekade naturligtvis alldeles riktigt att man inte bara genom att exempelvis organisera kurser kan komma till rätta med problemet. Det är självfallet nödvändigt att det finns ett intresse inom näringslivet för att anställa ungdomen, och det intresset kommer givetvis att manifesteras när konjunkturen svänger på allvar. Här kan vi väl också se ett glädjande tecken i de senaste uppgifterna, som visar en klar uppgång när det gäller efterfrågan på arbetskraft, totalt i mars en ökning på 3 500. Glädjande nog är den ökade efterfrågan fördelad på hela landet. Ökningen gäller inte bara storstäder och orter här i Mellansverige, även i Norrlandslänen kan man notera en ökad efterfrågan på arbetskraft. Vi får väl hoppas att den utvecklingen blir bestående.

Jag kanske inte har anledning att gå in på en redovisning för detaljerna i fråga om vad som har gjorts av arbetsmarknadsstyrelsen. Jag angav det rubrikmässigt i mitt svar, men eftersom båda interpellanterna särskilt har pekat på de värnpliktiga skall jag kanske i korthet erinra om vad som görs på det området. I början av april kommer arbetsmarknadsstyrelsen ut

med en särskild tidning som heter AMS Special för värnpliktig ungdom. Den skickas ut till alla värnpliktiga. För att man skall få information om lediga platser erhåller också de värnpliktiga tre nummer av tidningen Arbetsmarknaden, där de således kan överblicka hela arbetsmarknaden i landet och söka efter arbeten som kan passa dem. Dessutom har man även tillgång till de lokala platslistorna. Dessutom anordnas det vid förbanden information på olika sätt för de värnpliktiga.

Jag vill emellertid gärna anknyta till något som jag tror herr Oskarson var inne på. Det har ställts allt större krav på arbetsmarknadsverket och på de militära myndigheterna när det gäller att ge information om arbetsmarknaden därför att det är så många ungdomar i dag som inte har hunnit skaffa sig en anställning innan de börjar sin militärtjänst, i varje fall inte fått en så säker förankring i arbetslivet att de vet att de utan vidare kan komma tillbaka. Det har gjort att man under de senare åren har ägnat mycket stort intresse åt de här frågorna även från militärt håll. Jag hade för en tid sedan nöjet att medverka vid en kurs där flera förbandschefer var närvarande. Det var påtagligt att det var ett mycket stort intresse just för de här problemen, och jag har en stark känsla av att vi får lov att räkna med att i framtiden ge en god orientering och vägledning till ungdomen just när den går ut från militärtjänsten.

Jag konstaterar också att den här debatten visar betydelsen av att vi gör selektiva insatser när det gäller att komma till rätta med arbetslösheten. De tre talare som har deltagit har ju pekat just på behovet av speciellt inriktade insatser, och jag är helt övertygad om att det är så vi måste fortsätta om vi skall kunna nå tillfredsställande resultat.

Herr Oskarson efterlyste besked om huruvida AMS har resurser för att kunna klara av de här sakerna. Han undrade också om inte den utlovade översynen skulle kunna innesluta även arbetsmarknadsstyrelsens organisation. Vi har emellertid ganska nyligen tagit ett beslut om vissa reformer av arbetsmarknadsverkets lokala organisation, och det tror jag kommer att ge oss ganska goda resurser framöver. Där kommer också att finnas en ökad tillgång till yrkesvägledare och förmedlare som just i detta sammanhang är av speciell betydelse.

Jag kan således inte lova någon översyn av verkets organisation, och den behövs inte. Det har ju visat sig att arbetsmarknadsstyrelsen verkligen har gjort mycket för att speciellt ta upp ungdomsproblemen till behandling. Det har tillsatts särskilda kommittéer, och dessa arbetar för fullt för att försöka finna nya medel för att få in ungdomen i produktivt arbete.

Jag kan bara säga att i den översyn som vi nu skall göra skall vi försöka ta ett ganska okonventionellt grepp på problemen. Det är inte min avsikt att det skall bli en utredning som skall sitta och långrota med de här frågorna. Det gäller att få fram förslag som kan sättas ut i livet utan alltför lång tidsutdräkt så att vi verkligen kan nå effekten vid den tidpunkt då vi bör få en ändring till stånd.

Därför kan jag bara betyga – och det hoppas jag att mitt svar redan gett uttryck för – att vi i departementet är starkt engagerade i denna fråga och vill både försöka följa upp den och göra allt som kan bidra till en förbättring. Där vill jag också som sagt ytterligare en gång understryka

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

att de som arbetar inom AMS är i hög grad intresserade av ungdomsfrågorna. Man har bl. a. tagit initiativ till uppsökande verksamhet, som vi kanske inte talat så mycket om här men som också är ytterst betydelsefull för att alla ungdomar skall bli intresserade av att gå ut i arbetslivet, att så snabbt som möjligt komma i den situationen att de kan klara ett arbete, försörja sig själva och över huvud taget inpassa sig i vårt samhälle. Även där har AMS gjort en värdefull insats, och den fortsätter man med även om det har varit svårt just nu att skaffa fram arbetstillfällen.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Herr inrikesministern påpekar att jag inte använder mig av samma siffror som han redovisade i sitt svar, och det är riktigt. Jag har nämligen den uppfattningen att siffrorna för motsvarande månad föregående år blir mera rättvisande. Man kan nämligen inte komma ifrån att säsongförhållandena inverkar på siffrorna. Men nog om detta. Jag tycker faktiskt att det efter inrikesministerns senaste inlägg krävs en kommentar till de sista meningarna i inrikesministerns svar. Statsrådet säger där att en rad förslag till åtgärder för att på längre sikt stabilisera arbetsmarknadsläget för ungdomen har framförts till regeringen från SSU. Det kan väl vara gott och väl, om SSU säger någonting som det socialdemokratiska partiets regeringsmedlemmar tycker sig kunna hänvisa till, men för min del måste jag faktiskt säga — och jag tror nog att jag har många arbetslösa ungdomar med mig därvidlag — att jag hade känt större tillförsikt inför framtiden om statsrådet i stället för att hänvisa till vad SSU vill göra på litet längre sikt hade i första hand och på kort sikt kunnat hänvisa till konkreta förslag från arbetsmarknadsmyndigheterna. Det är ju förhållandena i dagsläget som behöver avhjälpas.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Bara mycket kort ett tillrättaläggande eller kanske rättare ett förtydligande.

När jag talade om en översyn av organisationen inriktade jag hela tiden min tankegång på möjligheterna att förbättra arbetsförmedlingsexpeditiönernas omhändertagande av de arbetslösa ungdomarna genom att större resurser skapas på denna nivå för testning och undersökning av deras inriktning, önskemål och lämplighet. Därigenom kan man lättare slussa dem vidare antingen, som jag sade tidigare, till fortsatt utbildning eller till en lämplig sektor inom arbetsmarknaden. Jag ville alltså poängtera att det är en översyn på den nivån som vore nödvändig, inte en sådan som gäller hela arbetsmarknadsverket.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vet inte om inrikesministern hade missuppfattat mig när han framhöll, att jag hade sagt att näringslivet inte hade något intresse av att anställa ungdomar. Vad jag talade om var att det finns brister i arbetsmiljön, och jag håller fast vid att utvecklingen där inte har gått så snabbt som man skulle önska.

Men vad jag i övrigt sade var att det är regeringen som inte har varit

Tisdagen den
21 mars 1972*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

tillräckligt förutseende när det gäller att skapa konkurrenskraftiga företag, och det håller jag också fast vid. Jag menar att det finns många exempel på detta. Regeringen har satsat snett på olika företagsformer. Den mindre företagsamheten har fått svårigheter genom avvägningen av skattepolitiska och penningpolitiska åtgärder. Jag menar att det måste till en aktiv näringspolitik. Det är det mest grundläggande i hela den här problematiken, och därför uppehöll jag mig också vid det. Det är i huvudsak på den vägen vi kan skapa konkurrenskraftiga företag och därmed också arbetsstrygghet för ungdomen och människorna över huvud taget i vårt samhälle.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Öhvall efterlyste en förklaring till den sista meningen i mitt svar, och en sådan ger jag gärna. Jag hade inte tänkt göra så stor sak av det här i riksdagen, men ett faktum är att SSU har visat ett mycket stort intresse för dessa frågor. Herr Öhvall kan ju ta kontakt med arbetsmarknadsverket och få del av de förslag som har inkommit från de olika politiska ungdomsförbunden och andra ungdomsorganisationer. Då tror jag att herr Öhvall skall finna att SSU på ett mycket föredömligt sätt bidragit till att ge uppslag om hur man skall komma till rätta med situationen. Jag hade gärna sett att det gjorts sådana framställningar också från de övriga politiska ungdomsorganisationerna och från andra ideella organisationer som har intresse av att engagera sig i dessa frågor. SSU har alltså lagt fram ett ganska omfattande program mot ungdomsarbetslösheten, och jag har med detta givit en kommentar till sista meningen i mitt svar.

Omorganisationen av den lokala verksamheten inom AMS skedde för ungefär ett år sedan, herr Oskarson. Nu håller vi på att göra kontoren större och mera välutrustade. Jag erkänner att man ibland kan förlora litet i fråga om kontakten med allmänheten. En del av enmanskontoren har försvunnit, men vi har där försökt gå fram ganska varsamt samtidigt som vi nu inriktar resurserna på att ge kontoren en allsidig sammansättning av tjänstemän. Det behövs personal som kan klara olika förekommande uppgifter, personer som exempelvis är utbildade för att hjälpa ungdom men också personer som är inriktade på att placera annan arbetskraft.

Jag har, fru Jonäng, ingenting emot att ta med även de generellt verkande medlen i debatten här. Det är alldeles klart att vi måste få en förbättrad allmän ekonomisk situation, om vi skall lösa de här frågorna. Emellertid är jag inte övertygad om att vi kan klara det mesta på hemmaplan och med de åtgärder som fru Jonäng rekommenderar. En rätt stor del av vår industri är faktiskt beroende av yttrevärlden. Vi måste eftersträva att uppehålla vår konkurrenskraft och få möjligheter att exportera våra produkter i ökad utsträckning. I avvaktan på ännu klarare tecken på konjunkturuppgången måste vi ha stor uppmärksamhet riktad på ungdomsarbetslösheten.

Jag tror också, som jag sade, att vi framöver måste ställa in oss på att ge ungdomen ett bättre handtag, när den skall placeras in i arbetslivet, än vi har gjort hittills.

Tisdagen den
21 mars 1972

*Ang. åtgärder för
att nedbringa
ungdomsarbets-
lösheten*

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Med anledning av inrikesministerns påpekande om SSU:s insatser vill jag nämna att jag aldrig ifrågasatt SSU:s intresse för dessa frågor. Jag är övertygad om att det intresset är väl utvecklat och att det kanske kan utvecklas ännu mera. SSU är ju en ungdomsorganisation, så det skall vi hoppas.

För mig som frågar och för alla dem som undrar hur det står till med deras möjligheter att få jobb när de kommer ut från kasernerna kan emellertid knappast SSU:s aktivitet ha något större intresse i dagsläget. Det kan vi väl ändå vara överens om. Det är väl ändå så att det är regeringen som måste ge svar på den frågan.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Detta är väl en fråga om vilket värde man tillmäter opinionsbildning av olika slag. Om en riksdagsman eller en organisation ger till känna en mening och för fram förslag, tycker jag att man har lämnat ett konstruktivt bidrag. Det är ändå på det sättet vi arbetar. Det gäller att föra fram nya och friska tankegångar och initiativ som kan föra utvecklingen vidare. Jag är medveten om att SSU inte driver någon vare sig industriell eller annan kommersiell verksamhet som ger arbetstillfällen. Men det är inte så många av oss som sitter här i riksdagen och deltar i debatten som är i den situationen att vi personligen kan göra sådana utfästelser. Vi har ju att bidra med förslag och tankar som kan föra oss framåt.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vill bara säga att utlandsförhållandena verkligen har mycket litet att göra med hur vi skall utforma t. ex. investeringsfonder och arbetsgivaravgifter för att skapa konkurrenskraftiga företag.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Vi börjar tydligen bli överens, inrikesministern och jag, om att SSU inte kan ha ansvaret för de dagsaktuella frågornas lösning. Följaktligen måste vi ställa våra propåer till regeringen. Vi kan önska SSU all lycka och framgång i dess strävanden och programskrivningar för framtiden, men i dag är det konkreta arbetstillfällen det är fråga om, och då måste vi vända oss till statsråden.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det är fullt i sin ordning, och det har jag också accepterat. Svaret till herr Öhvall inrymmer också en redogörelse för dessa positiva åtgärder som vidtagits för att också ge bättre möjligheter åt ungdom som rycker ut från militärtjänsten. Att vi skall inrikta oss på att förstärka dessa insatser i framtiden är vi tydligen också överens om.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
21 mars 1972

Ang. informationen om kemiska preparat i industriproduktionen

Herr socialministern ASPLING erhöill ordet för att besvara herr Bengtssons i Göteborg (c) den 2 mars framställda interpellation, nr 79, och anförde:

Herr talman! Herr Bengtsson i Göteborg har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att få till stånd en tillfredsställande deklaration av det kemiska innehållet i de preparat som används i industriproduktionen.

Problemet med yrkesrisker som har samband med utvecklingen på det kemiskt-tekniska området är av central betydelse i arbetsmiljödebatten i dag. Krav på förstärkt kontroll över användningen av material och ämnen som kan medföra hälsorisker för arbetstagarna har ställts bl. a. i det tiopunktsprogram för bättre arbetsmiljö som det socialdemokratiska partiet och Landsorganisationen utarbetade för ett par år sedan. Två statliga utredningar arbetar för närvarande med frågor som har anknytning till det nämnda kravet.

Miljökontrollutredningen har som en av sina huvuduppgifter att utreda frågorna om en utvidgad kontroll över användningen av kemiska preparat och substanser samt andra produkter som kan få miljöskadliga verkningar. En utgångspunkt för utredningens arbete är att kontrollen över ämnen som kan vara skadliga från hälso- och miljösynpunkt måste skapas bl. a. genom en förbättrad produktinformation. Utredningen har bl. a. att pröva spörsmål om utvidgad uppgiftsskyldighet för importörer, tillverkare m. fl. i fråga om produkter som kan misstänkas ha hälso- och miljöfarliga egenskaper eller som innehåller ämnen med ofullständigt kända effekter. Resultatet av utredningens arbete, som läggs fram inom den närmaste tiden, blir av betydelse inte bara när det gäller den yttre miljön utan också i hög grad för strävandena att begränsa riskerna i arbetsmiljön.

Bevakningen av arbetarskyddsaspekterna i hithörande frågor är självfallet en viktig uppgift för arbetsmiljöutredningen. Inom ramen för denna utredning kommer att prövas vad som kan göras med hjälp av arbetarskyddslagstiftningen för att skydda arbetstagare mot hälsofarliga ämnen i arbetslivet.

Av vad jag här anfört framgår att ett omfattande, intensivt och målinriktat arbete pågår för att på bästa sätt lösa de problem som finns på det område som berörs av interpellationen. Det är inte möjligt för mig att i dag närmare ta ställning till vilka åtgärder som bör sättas in. Tvekan bör emellertid inte råda om att en satsning är på gång såväl lagstiftningsmässigt som i organisatoriskt hänseende för att nå fram till en ordning som innebär ökad trygghet och förbättrad hälsa i arbetslivet.

Herr BENGTTSSON i Göteborg (c):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för det positiva svaret på min interpellation.

Den fråga jag tagit upp omfattas med stort engagemang av stora grupper såväl företagare som anställda. Riskerna med olika kemikalier i industriproduktionen är stora och har på sina håll lett till akuta problem.

Tisdagen den
21 mars 1972

Ang. informationen om kemiska preparat i industriproduktionen

Inom centerpartiet diskuteras denna och övriga arbetsmiljöfrågor mycket intensivt. Jag vill därför understryka vikten av att man snabbast möjligt kommer fram med lagstiftningsförslag för att kunna undanröja förgiftningsriskerna på arbetsplatserna.

Den otillfredsställande informationen om innehållet i och konsekvenserna av kemiskt-tekniska preparat gör att allvarliga följdverkningar uppstår i form av olika förgiftningsfall, eksem, allergier m. m. När jag ställde min interpellation var jag väl medveten om att problemkomplexet är under utredning. Icke desto mindre finner jag det vara värdefullt att här i kammaren få upp frågan till debatt i den positiva anda som statsrådet angav i sitt svar.

Som jag framhöll i min interpellation har olika företag uppenbara problem med att få tillverkare av kemiskt-tekniska preparat att deklarerat innehållet i sina varor. Förhoppningsvis kan den helt klara och bestämda uppfattningen från samhällets sida något förändra attityden i denna fråga redan innan lagstiftningen har skärpts.

Miljökontrollutredningen, som beräknar avsluta sitt arbete under innevarande år, har att behandla de frågor som jag tagit upp. Enligt sina direktiv skall denna utredning lägga fram förslag för att vidga lagstiftningen inom detta område. Jag vill mycket starkt understryka vikten av att riksdagen snabbt får ta ställning i denna fråga. Det är inte bara en fråga om att få deklARATIONER om innehåll och konsekvenser, det är lika väsentligt att få en möjlighet att rensa bort en mängd skadliga ämnen ur industriproduktionen.

Den översyn av arbetarskyddslagstiftningen som pågår inom arbetsmiljöutredningen är även viktig i dessa sammanhang. Det gäller här bl. a. att få fram föreskrifter om hur man skall handskas med de gifter som tyvärr måste finnas kvar i industriproduktionen.

Herr talman! Jag vill slutligen betona att kontrollen av de kemiskt-tekniska preparatens innehåll inte kan läggas på den enskilde företagaren som använder sig av dem utan att det är tillverkaren av ämnena som skall åläggas skyldighet att deklarerat innehållet i sina produkter. Därigenom blir det lättare både för företagaren och arbetstagaren att undvika skadliga verkningar för den senare då preparatet användes i produktionen.

Jag vill än en gång tacka statsrådet för det positiva svaret på min interpellation.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 27 till socialförsäkringsutskottet samt nr 28, såvitt avsåg byggnadsarbeten för vissa kulturändamål, till kulturutskottet och i övrigt till utbildningsutskottet.

§ 9 Föredrogs och hänvisades motionen nr 1506 till kulturutskottet.

§ 10 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande nr 12, skatteutskottets betänkanden nr 11 och 12, lagutskottets betänkan-

de nr 2, försvarsutskottets betänkanden nr 8 och 9, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 10, 13 och 14, socialutskottets betänkande nr 5, utbildningsutskottets betänkanden nr 2 och 3 samt civilutskottets betänkanden nr 7 och 8.

Nr 44

Tisdagen den
21 mars 1972

§ 11 Herr förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden socialutskottets betänkande nr 5, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 10, 13 och 14 samt skatteutskottets betänkanden nr 11 och 12.

§ 12 Interpellation nr 97 ang. åtgärder mot post- och bankrån

Ordet lämnades på begäran till

Herr HENMARK (fp), som yttrade:

Herr talman! Antalet bank- och postrån har ökat oroväckande under de senaste åren. Under treårsperioden 1964–1966 förövades 36 sådana rån, medan motsvarande antal under treårsperioden 1967–1969 var 62. Åren 1970 och 1971 har sammanlagt 128 bank- och postrån genomförts. Ökningen av antalet rån är således särskilt markant under de två senaste åren. Erfarenheterna hittills från år 1972 tyder på att ökningen fortsätter.

Det är självfallet att denna utveckling skapar stor oro bland de anställda inom bank- och postväsendet. Detta gäller särskilt de stora städerna, och i dessa främst en- och tvåmansbetjänade kontor, vilka varit särskilt drabbade av bank- och postrån. I en gemensam skrivelse i början på februari i år konstaterar Svenska bankmannaförbundet, Posttjänstemännens förening och Statsanställdas förbund: "De anställda i post och bank arbetar under ett ständigt stegrat hot mot sin säkerhet och under starkt ökad psykisk press på arbetsplatsen. I detta sammanhang måste vi också uppmärksamma de ökade risker, som bankernas och postens kunder utsätts för, vilket understryks av de skador, som uppstått i samband med hittills inträffad skottlossning och annat våld."

Det är uppenbart att införandet av kamerabevakning och larmanordningar inte utgör tillräckliga åtgärder för att förebygga och i andra hand klara upp begångna bank- och postrån.

Det är särskilt viktigt att åtgärder vidtas till skydd för de minsta kontoren i storstadsregionerna. Det finns ca 300 en- eller tvåmansbetjänade bankkontor i storstadsområdena och ca 150 enmansbetjänade postkontor.

Ur brottsförebyggande synpunkt är det angeläget att uppklaringsprocenten när bank- och postrån förövas är hög. Tyvärr har uppklaringsprocenten sjunkit kraftigt under de två senaste åren, vilket framför allt torde hänga samman med att polisen har starkt begränsade resurser att sätta in i omedelbara spaningar sedan brottet begåtts.

Det finns skäl att anta ett samband mellan det minskade antalet checkbrott och den starka ökningen i antalet post- och bankrån, förfalskningar av posthandlingar m. m. Genom ett effektivt angrepp mot

checkbedrägerierna skulle man således i viss mån ha åstadkommit en förskjutning av den organiserade brottsligheten till ett annat verksamhetsfält. Det är då nödvändigt att samhället tar på sig ett ansvar för att genomföra effektiva åtgärder, så att inte de människor som arbetar inom det verksamhetsfält dit en allt större del av brottsligheten förlagts drabbas på det hårda sätt som nu sker.

I anledning av vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder anser statsrådet att man från samhällets sida kan vidta för att motverka den starka ökningen av antalet post- och bankrån och minska riskerna i samband med sådana rån för berörd personal och allmänhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Interpellation nr 98 ang. ökat småhusbyggande i Värmland

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Säffle (c), som yttrade:

Herr talman! De senaste rapporterna från länsarbetsnämnden i Värmland visar att antalet arbetslösa ökat med ca 150, och det uppgick vid senaste räkningen till närmare 5 000. Vid februariräkningen noterades en minskning med närmare 500, men den trenden har alltså brutits i negativ riktning. Den ökade sysselsättningen på byggsidan som man hoppats på har helt uteblivit. Förutom bland byggnadsarbetarna, av vilka för närvarande 731 är arbetslösa, ökar arbetslösheten också inom bleck- och plåtslagerifacket, beroende på den uteblivna byggverksamheten. Det finns emellertid intresse av ett visst småhusbyggande, men här gäller kvoteringsbegränsningen. Ett sätt att öka arbetstillfällena för byggbranschens folk vore därför att släppa småhusbyggandet fritt i likhet med vad som skedde i slutet av år 1971.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr inrikesministern få ställa följande fråga:

Är inrikesministern beredd att medverka till att småhusbyggandet frisläpps någon eller några månader i Värmland?

Denna anhållan bordlades.

§ 14 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 8 med förslag till permutationslag, m. m.

Nr 48 angående rymdverksamhet

Nr 50 angående vissa avtal med landstingskommunerna m. fl. om bidrag till psykiatrisk sjukvård, m. m.

Nr 51 angående inrättande av en nämnd för planering av flygtrafikledarskolan i Sturup, m. m.

Nr 52 angående medelstillskott till AB Asea-Atom

Nr 54 angående organisationen av officiell provning och kontroll samt officiell metrologisk verksamhet m. m.

Nr 56 med förslag till lag om ändring i lagen (1932:55) om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg

Nr 58 med förslag till förordning om skatt på annonser och reklam, m. m.

Nr 59 angående anslag till produktionsbidrag och samdistributionsrabatt för dagstidningar

Nr 60 angående skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl. i anledning av 1970 års skattereform

Nr 63 med förslag till lag om tillverkning av silvermynt på tio kronor

Nr 75 angående försvarets fortsatta inriktning m. m.

Nr 44

Tisdagen den
21 mars 1972

§ 15 Anmälades och bordlades motionen nr 1507 av herr *Romanus m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 34 angående inkomstprövningsreglerna för bostadstillägg för barnfamiljer.

§ 16 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framstälts, nämligen av

Nr 135 Herr *Petersson* i Röstånga (fp) till herr justitieministern angående tendensen bland polismännen i Stockholm att söka sig till andra orter:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga i anledning av tendensen bland polismännen i Stockholm att söka sig till andra orter?

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 17.27.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert